

Tystnadsplikt och sekretess i Socialförvaltningarna, ÄVO och FFS

Dokumentet innehåller information om vad som gäller kring tystnadsplikt och sekretess inom de fyra socialförvaltningarna, Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen (ÄVO) och Förvaltningen för funktionsstöd (FFS).

Du som i egenskap av anställd eller som förtroendevald eller på annat sätt, deltar i nämndernas verksamhet är skyldig att känna till och följa offentlighets- och sekretesslagens (OSL) bestämmelser om tystnadsplikt och handlingssekretess. Det är särskilt viktigt att känna till de sekretessregler som gäller till skydd för personer som kommer i kontakt med verksamheten ute i våra förvaltningar.

Varje nämnd med förvaltning är en myndighet i tryckfrihetsförordningens mening. Uppgifter som lämnas över från en nämnd till en annan nämnd förutsätter därför att frågan om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter provas enligt OSL.

Inom en nämnd bedrivs en integrerad verksamhet som utifrån OSL:s synpunkt kan utgöra skilda verksamhetsgrenar. Lämnande av uppgifter från en sådan verksamhetsgren till en annan verksamhetsgren inom samma nämnd kräver därför ibland att en sekretessprövning sker.

Denna information är avsedd att vara till vägledning såväl när uppgift ska lämnas till någon utanför nämnden som när uppgift ska lämnas inom nämnden till någon utanför verksamhetsområdet där uppgiften finns.

Innehållet är uppdaterat till den lagstiftning som gäller i december 2021.

Vad är sekretess?

Att sekretess gäller för en uppgift innebär att uppgiften inte får röjas eller i övrigt utnyttjas utanför den verksamhet där sekretess gäller för uppgiften. Det betyder att uppgiften inte får lämnas ut till en utomstående person eller till en annan myndighet. Förbudet mot att röja sekretessbelagda uppgifter gäller också mellan nämnderna.

Förbudet mot att röja en sekretessbelagd uppgift gäller vare sig röjandet sker muntligen eller skriftligen eller genom att en handling lämnas ut eller visas upp. Förbudet gäller

också efter det att anställningen eller förtroendemannauppdraget har upphört. Den som bryter mot förbudet kan straffas för brott mot tystnadsplikt.

Flertalet av de sekretessbestämmelser som avhandlas här gäller till skydd för uppgifter om enskilda personliga förhållanden. Därmed avses sådana förhållanden som en persons hälsotillstånd, familjesituation, utbildning, yrkesverksamhet, ekonomi och sociala situation i övrigt. Även uppgift om någons bostadsadress, telefonnummer och e-postadress faller in under begreppet ”enskilda personliga förhållanden”.

De flesta sekretessbestämmelser till skydd för enskilda personliga förhållanden förutsätter att det ska göras en prövning i varje särskilt fall om en uppgift kan lämnas ut eller inte. Denna sekretessprövning ska som regel ske utifrån en bedömning av om ett utlämnande medför ”men” för den enskilde eller någon honom eller henne närstående. Därmed avses det obehag eller de olägenheter i övrigt som den enskilde kan tänkas uppleva om uppgifter om hans eller hennes personliga förhållanden lämnas ut.

Sekretess inom socialtjänsten - 26 kap. 1 § OSL

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållande, om det inte står klart att uppgiften kan lämnas ut utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Beslut om omhändertagande eller om vård utan samtycke är inte sekretessbelagda.¹

Till socialtjänsten räknas alla de verksamheter som omfattas av socialtjänstlagen och den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare. Socialtjänstsekretess gäller också i annan verksamhet som enligt lag handhas av socialnämnd.

Detta innebär att uppgifter om enskilda personliga förhållanden är sekretessreglerade bland annat

- inom äldreomsorgen och funktionshinder,
- inom individ- och familjeomsorgen, vid olika boenden för barn och ungdomar såsom familjehem, hem för vård eller boenden (HVB) eller stödboenden,
- vid de särskilda boendena inom äldreomsorgen och funktionshinder samt
- i familjerättsliga ärenden om fastställande av faderskap och underhåll, namnbyte och handräckning enligt 21 kap. föräldrabalken.

Socialtjänstsekretess gäller dessutom

- inom verksamhet hos kommunal invandrarbyrå,
- i ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar,
- i ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade,
- i ärenden hos patientnämnd samt
- inom verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sekretess inom familjerådgivningen - 26 kap. 3 § OSL

Sekretess gäller inom kommunal familjerådgivning för uppgift som en person har lämnat i förtroende eller som har inhämtats i samband med rådgivning.

¹ 26 kap. 7 § OSL

Familjerådgivarna har inte någon möjlighet att lämna ut en sekretessbelagd uppgift med hänvisning till att det kan ske utan men för den enskilde eller någon närstående till denne. Sekretessen på detta område är alltså i princip utan undantag eller med andra ord **sekretessen är i princip absolut.**

Sekretess till förmån för utlänningar - 21 kap. 5 § OSL

Sekretess gäller för uppgift som rör en utlänning, om det kan antas att röjande av uppgiften skulle medföra fara för att någon utsätts för övergrepp eller annat allvarligt men. Risker för övergrepp eller annat allvarligt men ska föranledas av förhållandet mellan utlänningen och utländsk stat eller myndighet eller organisation av utlänningar. Finns det en annan sekretessregel som är tillämplig och som ger ett starkare skydd, ska dock den regeln i första hand användas. För utlänningar som är aktuella inom socialtjänsten ska till exempel socialtjänstsekretessen tillämpas.

I 17 kap. 1 § utlänningslagen finns bestämmelser som innebär att socialtjänsten är skyldig att lämna uppgifter om en utlännings personliga förhållanden, om Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Migrationsverket, en migrationsdomstol eller Migrationsöverdomstolen begär det och uppgifterna behövs för att avgöra ett ärende om uppehållstillstånd eller avvisning med mera.

Sekretess inom hälso- och sjukvården - 25 kap. 1 § OSL

Sekretess gäller inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan lämnas ut utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

För nämndernas del gäller hälso- och sjukvårdssekretess bland annat inom följande områden:

- inom den hälso- och sjukvård som bedrivs vid särskilda boendeformer inom socialtjänsten,
- inom den hälso- och sjukvård som bedrivs vid institutioner för missbrukarvård samt barn- och ungdomsvård,
- inom hemsjukvård som nämnd har ansvar för samt
- inom förvaltningshälsovård som bedrivs av kommunen.

Sekretessen inom hälso- och sjukvården gäller normalt inte mot patienten själv. I vissa fall kan dock en journalhandling hemlighållas även gentemot patienten. Denna undantagsregel berörs närmare om under rubriken Några undantag från sekretess.

Sekretess inom personalområdet - 39 kap. 1–3 §§ OSL

Sekretess gäller i personalsocial verksamhet för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling samt för uppgift om enskilds personliga förhållanden hos psykolog, personalkonsulent eller annan sådan befattningshavare som särskilt har till uppgift att bistå med råd och hjälp i personliga angelägenheter, om det inte står klart att uppgiften kan lämnas ut utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller vidare för uppgift om enskilds personliga förhållanden inom den personalsociala verksamheten i övrigt, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Med personalsocial verksamhet i övrigt avses personalvårdande åtgärder av olika slag som chefer och andra tjänstemän kan få anledning att befatta sig med, till exempel utvecklingssamtal.

Sekretess gäller också för uppgift inom den personaladministrativa verksamheten som rör enskildas hälsotillstånd samt uppgift om enskilds personliga förhållanden i ärende om omplacering eller pensionering av anställd, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Beslut i omplacerings- eller pensionsärende omfattas inte av någon sekretess. Sekretess gäller inte heller i ärende om disciplinansvar eller om anställning, såvida det inte gäller uppgifter som hänför sig till urvalstester i samband med anställning.

Sekretess inom det personaladministrativa området gäller också för uppgift om anställds personliga förhållanden i sådana fall där det kan antas att den anställda eller någon honom eller henne närstående utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs.

För uppgifter om anställdas privata bostadsadress, telefonnummer och liknande uppgifter råder sekretess om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men. Samma sekretess råder också för uppgifter i form av fotografisk bild som utgör underlag för tjänstekort eller för intern presentation av myndighetens personal.

För personal inom socialtjänsten samt för hälso- och sjukvårdspersonal gäller på det personaladministrativa området dessutom ett särskilt sekretesskydd för uppgift om personnummer och födelsedatum. Sådana uppgifter får lämnas ut endast om det står klart att det kan ske utan att den anställds eller någon närstående till denne lider men.

Upphandlingssekretess med mera - 19 kap. 3 § OSL och 31 kap. 16 § OSL

Sekretess gäller för uppgift som rör ett anbud.

Uppgift som rör ett anbud får inte i något fall lämnas ut till annan än den som avgett anbudet förrän alla anbudena offentliggörs eller ett avtal har slutits eller ärendet har slutförts. Här gäller **absolut sekretess**. Denna absoluta sekretess gäller också för interna ”anbud” det vill säga erbjudanden att utföra en tjänst som lämnas av något organ inom kommunen.

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till ärende om förvärv, överlåtelse, upplåtelse eller användning av egendom, tjänst eller annan nyttinghet, om det kan antas att det allmänna, det vill säga kommunen lider skada om uppgifterna lämnas ut.

Exempel på skada är att kommunens affärsmässiga ställning i kommande anbudsförhandlingar försvagas. Såvitt gäller handling som anger villkoren i slutet avtal gäller sekretess endast i två år eller, i kommunal affärsverksamhet, fem år från det avtalet slöts.

Sekretess kan också gälla till förmån för en enskild eller ett företag som har trätt i affärsförbindelse med kommunen.

Uppgift om den enskildes eller företagets affärs- eller driftförhållanden får inte lämnas ut om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller företaget lider skada om uppgifterna röjs.

Generella sekretessregler som gäller hos alla myndigheter – 21 kap. 1-2 §§ OSL

I OSL finns vissa sekretessbestämmelser som gäller som ett minimiskydd för enskildas integritet hos alla myndigheter, oavsett verksamhet. Dessa bestämmelser gäller som ett komplement till de sekretessbestämmelser som redan finns. Om det hos en myndighet gäller sekretessbestämmelser som ger ett starkare skydd för uppgifterna ska de bestämmelserna i första hand tillämpas.

Uppgifterna som kan skyddas med stöd av dessa bestämmelser är mycket integritetskänsliga uppgifter om enskilds hälsa och sexualliv. Sekretess för dessa uppgifter gäller om det kan antas att den enskilde eller närstående till denne skulle lida men om uppgiften röjs.

Skyddade personuppgifter 21 kap. 3 och 3a §§ samt 22 kap. 3 § OSL

Det finns även en sekretessgrund för förföljda personer, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne kan komma att utsättas för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs.

De uppgifter som omfattas av denna grund är uppgifter om adress, telefonnummer och andra jämförbara uppgifter som kan lämna upplysning om var den enskilde bor eller som kan användas för att komma i kontakt med den enskilde samt motsvarande uppgifter om närstående till den enskilde.

Skatteverket kan även besluta om skyddad folkbokföring och Polismyndigheten kan besluta att medge användning av fingerade personuppgifter. Om de har beslutat om det så är de uppgifter som vi får från dem även sekretessbelagda hos oss.

Om en person med skyddad folkbokföring är part i ett mål eller ärende omfattas uppgifter om var den befinner sig av sekretess, men personen själv behöver då uppmärksamma myndigheten på att den har det.

Generell sekretess gäller även för uppgift om kopplingen mellan fingerade personuppgifter som enskild har medgivande att använda enligt lagen om fingerade personuppgifter och den enskildas verkliga personuppgifter, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller närstående lider men.

Några undantag från sekretess

I princip har var och en rätt att ta del av sekretessbelagda uppgifter som enbart gäller den enskilde själv. Den enskilde kan också som regel förfoga över sekretessen genom att ge sitt samtycke till att uppgifter, som uteslutande rör den enskilde själv, lämnas ut.

Sekretess hindrar normalt inte heller att sökande, klagande eller någon annan part tar del av handlingar eller annat material i ett ärende som berör den enskilde själv.

Inom hälso- och sjukvården finns det emellertid en undantagsregel som innebär att uppgift om en patients hälsotillstånd i vissa fall kan sekretessbeläggas också i förhållanden till patienten själv. För att detta ska vara möjligt krävs dock att det med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen är av synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas till patienten.

Inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten finns det ytterligare ett undantag från regeln att sekretess inte gäller gentemot den som uppgiften avser. Undantaget gäller i

fråga om anmälan eller utsaga om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. För sådana uppgifter gäller sekretess gentemot den som avses med anmälan eller utsagan, om det kan antas att den som har gjort anmälan eller avgivit utsagan eller någon närstående till denne utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Vårdnadshavare har som huvudregel rätt att ta del av uppgifter som rör det egna barnet. Beroende på barnets ålder och mognadsgrad kan dock i vissa fall uppgifter som rör barnet hemlighållas även gentemot vårdnadshavaren. Om det kan antas att den underårige lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren ska uppgiften inte heller lämnas ut.

Inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten gäller några speciella undantag från sekretessen. Sekretessen på dessa områden hindrar inte att uppgift om minderårig eller en missbrukare utväxlas mellan olika myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten om det behövs för att den enskilde ska få nödvändig vård, behandling eller annat stöd. Detsamma gäller i fråga om uppgift om en gravid kvinna, om det behövs för en nödvändig insats för det väntade barnet.

Om det finns en lagstadgad uppgiftsskyldighet gentemot en annan myndighet får de uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten lämnas till den myndigheten utan hinder av sekretess. Ett exempel på detta är uppgiftsskyldigheten i 14 kap. 1§ socialtjänstlagen.

Sekretess hindrar inte att uppgift som rör misstanke om brott lämnas till åklagarmyndighet eller polisen, om fängelse är föreskrivet för brottet och det kan förväntas medföra annan påföljd än böter. För hälso- och sjukvården samt för socialtjänsten gäller dock, att uppgiften ska avse antingen misstanke om brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år eller också misstanke om vissa brott mot någon som inte fyllt 18 år, bland annat misshandel, olaga frihetsberövande och sexuella övergrepp.

Sekretess hindrar inte heller att en uppgift lämnas ut, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet. Bland annat kan en myndighet lämna ut sekretessbelagda uppgifter i samband med polisanmälan av brott som riktar sig mot myndigheten eller dess verksamhet.

Utlämnande av allmän handling

Alla handlingar som har kommit in till eller som har upprättats hos en nämnd utgör som huvudregel så kallade allmänna handlingar. Det gäller även e-post och sms som kommit in till myndigheten. En sådan handling ska, om det inte råder sekretess på uppgifter i den, lämnas ut till envar som önskar att ta del av den. Handlingen ska tillhandhållas genast eller så snart det är möjligt. Prövningen ska alltså ske med största möjliga skyndsamhet.

Den som vill ta del av en allmän handling har också rätt att mot avgift erhålla kopia av handlingen.

Utlämnande av en allmän handling får vägras endast om handlingen är sekretessbelagd enligt någon regel i OSL.

En handling behöver dock inte lämnas ut om den inte utgör en allmän handling. Följande handlingar är inte allmänna handlingar:

- Brev eller annan handling som är ställd till någon vid myndigheten och som uteslutande rör en privat angelägenhet samt brev eller annan handling som är ställd till en politiker och som enbart rör interna partipolitiska frågor.
- Koncept och utkast till brev eller utredningar som inte har expedierats.
- Utredningar och annat beslutsunderlag som ingår i ej slutbehandlat ärende och som inte har expedierats.

Observera att även om det inte finns någon lagstadgad skyldighet att lämna ut dessa handlingar finns det inget som hindrar myndigheten från att lämna ut dessa om det bedöms lämpligt och ingen kan komma till skada genom utlämnandet.

Om den enskilde förvägras att ta del av en allmän handling har han rätt att få sin begäran prövad av nämnden eller av någon som har nämndens delegation att besluta om att inte lämna ut en allmän handling. Den enskilde ska informeras om sin rätt att få sin framställan prövad och om sin rätt att vid avslag få ett överklagbart beslut. Ett beslut om avslag ska tas av nämnden eller på delegation från nämnden och kan överklagas hos kammarrätten. Till beslutet ska fogas en hänvisning om hur beslutet kan överklagas (överklagandehänvisning).

Den enskilde är inte skyldig att uppge sitt namn eller anledningen till att denne vill läsa handlingen om denna är offentlig. Den som vill ta del av en handling måste däremot precisera sin begäran såtillvida att det finns möjlighet att identifiera den eller de handlingar som denne önskar ta del av.

Om den handlingen som begärs utlämnad är sekretessbelagd får uppgift om den enskildes identitet och syftet med dennes begäran efterfrågas i den utsträckning det krävs för att pröva om handlingen kan lämnas ut utan hinder av sekretess.

Vad får du säga till pressen?

Meddelarfriheten innebär att du har rätt att anonymt utan hinder från myndigheten eller arbetsledningen lämna uppgift för publicering till bland annat press, radio och TV.

Vissa undantag finns från meddelarfriheten. Bland annat begränsas den av de tystnadsplikter som gäller inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. På dessa områden tar alltså tystnadsplikten över meddelarfriheten. Man kan alltså inte lämna ut uppgifter om enskilda patienter eller uppgifter om enskilda klienter inom socialtjänsten till press, radio eller TV med hänvisning till reglerna om meddelarfrihet.